

Інакше кажучи, протидія злочинності полягає, з одного боку, у наданні громадянам спеціальної (продуманої, кваліфікованої інформації), що знижує рівень віктимності населення, а з другого — у реалізації соціальних програм щодо забезпечення додаткової захищеності громадян від злочинності. Заходи віктимологічного запобігання можна звести до двох груп: заходи, спрямовані на усунення ситуацій, що загрожують можливістю завдання шкоди людині (загальне віктимологічне запобігання, яке рівноцінно просвіті про безпеку і самозахист), та заходи, що дозволяють забезпечити особисту безпеку можливої жертви злочину, тобто індивідуальне віктимологічне запобігання. Отже, завдання зазначених програмних дій — протидія кримінальній ідеології, забезпечення «імунітету» суспільного організму до різних соціальних перекручень. [6]

Все зазначене і, можливо, інші дії, які вимагає життя і криміногенна обстановка, потребують постійної уваги суспільства і держави. Без відповідального і зацікавленого ставлення до їх втілення кримінологічної «індустріалізації» запобігання злочинності в країні не відбудеться.

Література:

1. Голіна В. В. Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посіб. / В. В. Голіна. Х. : Нац. юрид. акад. України, 2018. С. 116–117.
2. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: Підручник / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисодєд; За ред. проф. І.М. Даньшина. Х.: Право, 2013. 246с.
3. Колодяжний М. Г. Щодо участі громадськості у запобіганні злочинності / М. Г. Колодяжний // Вісн. кримінол. асоц. України; Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12 трав. 2012 р.). Х.: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2012. Т. 1. С. 99–102. 2. - Вип. 24. С. 48-56.
4. *Про Національну поліцію*. Закон України від 2.07.2015 р. № 1835-III /Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.
5. Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного контролю: Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III //зі змінами № 901-VIII від 23.12.2015, ВВР, 2016, № 4, ст.44.
6. Хавронюк М. І. Реформа судової та правоохоронної систем: ключові проблеми / М. І. Хавронюк // Реформування судових і правоохоронних органів України: проблеми та перспективи : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 14 трав. 2010 р.) Х. : Одисей, 2010. С. 183–187.

УДК 341.234

Кулешова Е.М.,

старший викладач кафедри права

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Війна змінила життя мільйонів українців. Проте вони, внутрішні переселенці, не втекли на територію загарбника, не виїхали з країни, не зрадили її.

Коли немає надії на швидке відновлення миру, що ще може краще об'єднати народ ніж рівноправність, відсутність дискримінації і єдина мета? Адже, відповідно до ст. 21 Конституції України «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними».

[1]

В Україні останнім часом відбулися безпрецедентні явища – іноземна інтервенція, окупація, тероризм та війна. Вони мають певні соціальні наслідки, які призвели до великої кількості внутрішньо перемішених осіб та порушень прав людини. Таких громадян України зараз називають вимушеними переселенцями, що підкреслює мотиви їх переміщення – вони вимушені залишати свої домівки, щоб зберегти власне життя та життя близьких, щоб уникнути насилля та політично мотивованого переслідування за свої переконання.

Зазначимо, що до початку конфлікту на Донбасі проживало більш 6,5 млн осіб. На сьогодні зареєстровано як тимчасові переселенці трохи більше 1,5 млн., що становить майже 1 млн. сімей.

Найважливіше, що внутрішньо переміщена особа є громадянином України і наділена всіма правами, гарантованими їй Основним Законом – Конституцією України. [1]

Тому сьогодні є необхідним термінове створення спеціального правового механізму для забезпечення реалізації прав і свобод вимушених переселенців, гарантування безпеки їх життя та здоров'я.

Найбільш розповсюдженими проблемами, з якими зверталися переселенці з Криму та Сходу України на початку подій на Донбасі, були: компенсація шкоди, завданої майну та здоров'ю в зоні проведення ООС, отримання соціальних виплат, пільгового житла, тобто люди вирішували найбільш гострі побутові та фінансові питання.

З часом постали інші юридичні питання — переведення бізнесу на територію підконтрольну Україні, реалізація трудових прав, вступ у права спадкування на майно на окупованій території, оформлення пенсій, підтвердження інвалідності, банківське обслуговування переселенців, реалізація виборчого права вимушених переселенців із зони ООС та тимчасово окупованої території АР Крим. Якщо перша група питань вирішувалась не досить легко, то друга — досі потребує законодавчого врегулювання, формування судової та правозастосовної практики, адвокатури. Тому на теперішній час описати і дати правовий аналіз реалізації прав внутрішніх переселенців зрозуміло, що неможливо, зупинимось лише на деяких з них, зокрема тих, що стосуються: реєстрації, отримання грошової допомоги, оформлення спадкових прав тощо.

Постановою КМУ від 04.03.2015 №79 запроваджено процедуру реєстрації місця проживання ВПО шляхом проставляння відмітки про реєстрацію до довідки про взяття на облік та перевірки місця проживання. Відповідно до вищезазначеної Постанови КМУ № 79, особи, які отримали довідки про взяття на облік до 18 березня 2015 року (набрання чинності Постанови КМУ №79) не повинні самостійно звертатися до підрозділів ДМС для проставляння такої відмітки до довідки про взяття на облік, оскільки Постановою передбачено, що факт проживання переселенця за вказаною ним адресою, повинен бути перевірений уповноваженим органом. І тільки після перевірки відбувається проставляння такої відмітки. В той же час, перевірки можливі лише після того, як підрозділи Міністерства соціальної політики України передадуть уповноваженим

підрозділам ДМС персональні дані переселенців. На сьогоднішній день, така передача даних неможлива, оскільки не розроблений механізм передачі цих захищених даних. Таким чином, перевірки місця проживання переселенців неможливі та не проводяться (не повинні проводитися) через об'єктивні причини відсутності нормативно-правової бази для таких перевірок, а отже, відсутня можливість проставляння відміток ДМС на довідках.

Кабінет Міністрів не регламентує, як саме і в який час будуть перевірятися адреси переселенців. Тобто співробітники держорганів можуть прийти до переселенця в той час, коли він на роботі, скласти акт про його відсутність і відправити документи на скасування довідки. Таким чином, переселенець втратить право навіть на ті соціальні гарантії, які передбачені за законом. ВС України скасував по справі обов'язкові перевірки проте управління праці та соціального захисту населення, центри зайнятості, управління Пенсійного Фонду України тощо досі вимагають при зверненні до них переселенців, надання довідки щодо реєстрації місця проживання.

Згідно з нововведенням передбаченими Постановою Кабінету Міністрів Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам № 788 від 30.09.2015 внутрішньо переміщені особи можуть отримувати виплати тільки у відділеннях «Ощадбанку», на відміну від інших пенсіонерів і груп населення, які можуть самостійно обирати банк, де бажають обслуговуватися. Фактично державний банк переймає функції органів соціального захисту, адже тепер він має право приймати документи і заяви на оформлення виплат від переселенців, крім цього запроваджує постійну ідентифікацію ТПО у своїх відділеннях. Ми вважаємо, що ця постанова є дискримінаційною адже кожен пенсіонер на території України, якщо він не перебуває на окупованих територіях Криму і Донбасу, має право обслуговуватися у будь-якій з банківських установ, та хоча зараз дозволили відкривати соціальні рахунки в інших державних фінустановах все одно нововведення Кабміну незважаючи на заяви про те, що дана постанова має на меті збереження фінансових коштів, дискримінує права переселенців та організацій, які опікуються ними, адже у них можуть виникнути побоювання, що вони можуть бути застосовані для контролю за пересуванням ТПО через стеження за їх банківськими рахунками, з подальшим зняттям їх з обліку, а переселенців через механізми перевірок соціальними органами та правоохоронними органами особливо зараз під час введення воєнного стану на окремих територіях, з подальшим позбавленням соціальних виплат, а також з припиненням нарахування пенсій. У міністерстві фінансів України, навпаки, вважають дані заяви голослівними. За результатами дослідження, проведеного урядом, в Україні спостерігається збільшення кількості пенсіонерів і при цьому зменшення кількості померлих. Таким чином, гроші надходять на рахунки тих людей, яких вже немає. Це стало передумовою для запровадження процедури, коли з метою повторної ідентифікації було прийнято рішення проводити відкриття рахунків через відділення «Ощадбанку». Тому Міністерство фінансів вважає своїм зобов'язанням стежити за цільовим використанням грошей і не допустити шахрайства та інших проявів незаконної діяльності у соціальній сфері. Закон України № 189-VIII «Про внесення змін у деякі законодавчі акти України щодо забезпечення реалізації права на спадкування» від 12 лютого 2015 року № 189-VIII покликаний забезпечити реалізацію громадянами, які проживають на тимчасово окупованій Росією території АР Крим та Севастополя, в зоні

антитерористичної операції або таких, котрі переселилися із зазначених територій їхніх майнових і немайнових прав, зокрема, щодо оформлення спадкових прав. [4]

Закон встановлює, що місцем відкриття спадщини має бути визнано «місце подання першої заяви, що свідчить про волевиявлення щодо спадкового майна, спадкоємців, виконавців заповіту, осіб, зацікавлених в охороні цього майна, або вимоги кредиторів», що дозволяє нотаріусу завести спадкову справу, яка підлягає державній реєстрації у Спадковому реєстрі, замість відкриття спадщини за останнім місцем проживання спадкодавця, як це передбачено чинною редакцією статті 1221 ЦК. [2]

Якщо місце проживання спадкодавця невідоме, а нерухоме майно або основна його частина (у разі відсутності нерухомості — основна частина рухомого майна) знаходиться в уже вказаному населеному пункті, то місце відкриття спадщини визначають аналогічно. Тобто за місцем подання першої заяви, що свідчить про волевиявлення щодо спадкового майна або вимоги кредиторів. [5] Крім цього, орган місцевого самоврядування зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини за місцезнаходженням нерухомого майна, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини рухомого майна, замість подання такої заяви за місцем відкриття спадщини, як це передбачено чинною редакцією частин першої та третьої статті 1277 ЦК України. [2]

Таким чином спрощено саму процедуру оформлення спадщини для переселенців. Проте залишається відкритим питання реального вступу спадкоємців у володіння спадковим майном, яке знаходиться на тимчасово окупованій території України. Адже згідно Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» право власності на цих територіях охороняється згідно із законодавством України. [3] На жаль, на сьогоднішній день, Держава не достатньо, а іноді навіть в порушення гарантованих прав, реалізовує політику щодо громадян, які були змушені покинути свої місця проживання.

В офіційних заявах, коментарях, інтерв'ю щодо внутрішньо переміщених осіб представниками влади вживається термін «переселенці», не створюються умови для об'єктивного висвітлення подій навколо переміщених подій в ЗМІ. Це часто є джерелом додаткової травми для даної вразливої категорії наших співвітчизників, вони відчувають себе дискримінованими та покинутими сам на сам із бідою.

Література:

1. Конституція України / *Відомості Верховної Ради України*, 1996. №30. 11с.
2. Цивільний кодекс України / *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 40-44. 400 с.
3. Закон України, № 1706-VII від 20.10.2014 «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/lawsshow/1341-2014-p>. (дата звернення: 04.05.2020).
4. Закон України, Об особом порядке местного самоуправления в отдельных районах Донецкой и Луганской областей; **ВР Украины от 16.09.2014 № 1680-VII редакция действует с 05.10.2018**, URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2014-p>. (дата звернення: 04.05.2020).
5. Фурса С.Я., Фурса Є.І., Сімейне право: Нотаріат. Адвокатура. Суд. К.: Видавець Фурса С.Я., 2005, 123 с.